

Scheiden zonder rechter anno 2014

Prof. mr. A.J.M. Nuytinck, hoogleraar privaatrecht, in het bijzonder personen-, familie- en erfrecht, Erasmus Universiteit Rotterdam en hoogleraar burgerlijk recht, in het bijzonder personen- en familierecht, Centrum voor Notarieel Recht, Radboud Universiteit Nijmegen (nuytinck@kabelfoon.nl)

Tekst voor omslag van WPNR

De auteur gaat in op het concept-wetsvoorstel Wet scheiden zonder rechter, dat onder omstandigheden echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap bij de ambtenaar van de burgerlijke stand mogelijk maakt.

1. Inleiding

Op 8 december 2013 presenteerde de Staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie zijn concept-wetsvoorstel Wet scheiden zonder rechter.¹ Het was ruim zeven jaar stil geweest met betrekking tot dit onderwerp, nadat de Eerste Kamer op 20 juni 2006 het initiatiefwetsvoorstel-Luchtenveld inzake administratieve echtscheiding had verworpen.² In de kern komt het erop neer dat echtgenoten en geregistreerde partners zonder minderjarige kinderen binnenkort kunnen scheiden bij de ambtenaar van de burgerlijke stand, mits zij in persoon bij hem verschijnen en elkaar ten overstaan van hem het ‘neewoord’ geven op grond van art. 1:150a lid 4 BW (nieuw).

2. Inhoud van het concept-wetsvoorstel Wet scheiden zonder rechter

Met jaarlijks ongeveer 33.000 echtscheidingen c.q. ontbindingen van geregistreerde partnerschappen in Nederland, waarvan ruim 14.000 van paren zonder kinderen, moet scheiden sneller en goedkoper kunnen plaatsvinden, aldus de staatssecretaris.³ Hij heeft hiermee een punt en hij zal blij zijn dat hij nu als staatssecretaris kan realiseren wat hem als

¹ Voluit: ‘Wijziging van Boek 1 en Boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter)’. In het hierna volgende besteed ik alleen aandacht aan de belangrijkste wijzigingen in Boek 1 BW. De basis voor dit concept-wetsvoorstel is gelegd in het regeerakkoord VVD – PvdA, getiteld ‘Bruggen slaan’ (29 oktober 2012), p. 27 onderaan: ‘Echtscheiding zonder tussenkomst van de rechter wordt mogelijk als er geen kinderen betrokken zijn en partners overeenstemming over de scheiding hebben bereikt’. Zie ook de concept-memorie van toelichting, p. 1.

² *Kamerstukken I* 2005/06, 29 676, A (gewijzigd voorstel van wet van 29 november 2005, Wet beëindiging huwelijk zonder rechterlijke tussenkomst en vormgeving voortgezet ouderschap), waarover o.a. A.J.M. Nuytinck, ‘Scheiden op z’n Luchtenvelds of scheiden op z’n Donners? Allebei!’, *WPNR* 2005/6648, p. 1046-1047 en idem, ‘Het belang van de Wet beëindiging huwelijk zonder rechterlijke tussenkomst en vormgeving voortgezet ouderschap voor de notariële praktijk: het nieuwe fenomeen van de echtscheidingsnotaris’, *WPNR* 2006/6656, p. 162-169. Eerder had ik al aandacht geschonken aan het scheiden zonder rechter in *FJR* 2000, p. 25 en *FJR* 2004, p. 237.

³ Concept-memorie van toelichting, p. 1.

lid van de Tweede Kamer voor de VVD niet is gelukt,⁴ althans ervan uitgaande dat het parlement hem nu wél volgt.

a. Wijzigingen geregistreerd partnerschap

Van titel 1.5A BW (art. 1:80a-80g BW) inzake het geregistreerd partnerschap blijft niet veel meer over. De schakelbepaling van art. 1:80b BW, die nu slechts een verwijzing naar het huwelijksvermogensrecht bevat, wordt uitgebreid met een verwijzing naar titel 1.9 BW (art. 1:149-166 BW) inzake ontbinding van het huwelijk, d.w.z. ontbinding van het huwelijk in het algemeen (afdeling 1.9.1 BW) en echtscheiding (afdeling 1.9.2 BW). Uiteraard verwijst het concept-wetsvoorstel hier niet naar titel 1.10 BW (art. 1:169-183 BW) inzake scheiding van tafel en bed en ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed, omdat deze rechtsfiguren nu eenmaal niet aan de orde zijn in geval van een geregistreerd partnerschap. Daarom moet van de schakelbepaling van art. 1:80b BW (nieuw) worden uitgezonderd een verwijzing naar art. 1:149, onder d, BW betreffende ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed. Art. 1:80b BW (nieuw) komt dan als volgt te luiden: ‘Op een geregistreerd partnerschap zijn de titels 6 tot en met 9 met uitzondering van artikel 149 onder d van overeenkomstige toepassing met uitzondering van het omtrent scheiding van tafel en bed bepaalde’.⁵

De rechtsfiguur ‘beëindiging van het geregistreerd partnerschap met wederzijds goedvinden’ verdwijnt van het toneel. Scheiden in geval van een geregistreerd partnerschap heeft voortaan formeel-juridisch nog maar één aanduiding, te weten: ontbinding van het geregistreerd partnerschap. Daarom kunnen de art. 1:80c, 80d, 80e en 80f BW alle vier verdwijnen. De inhoud van deze te schrappen artikelen keert terug in art. 1:80b (nieuw) j.s. art. 1:149-166 BW, behalve de thans nog verplichte scheidingsovereenkomst van art. 1:80c lid 1, onder c, jo. art. 1:80d lid 1 BW, waarover meer hierna. Een en ander past in het beleid van de regering om huwelijk en geregistreerd partnerschap steeds meer op elkaar te laten lijken, overigens zonder hieruit de conclusie te trekken dat het dan maar beter is het geregistreerd partnerschap helemaal af te schaffen.⁶ Aldus resteren voor de wettelijke regeling van het geregistreerd partnerschap nog slechts de art. 1:80a, 80b en 80g BW.

⁴ Op 12 juni 2007 heeft de Tweede Kamer immers ter gelegenheid van de behandeling van wetsvoorstel 30 145 (de huidige Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding, Wet van 27 november 2008, *Stb.* 2008, 500, in werking getreden op 1 maart 2009) het derde nader gewijzigd amendement-Teeven verworpen (*Kamerstukken II* 2006/07, 30 145, nr. 23). Dit amendement introduceerde een nieuwe afdeling 1.9.1A BW, getiteld ‘Administratieve echtscheiding’, die de art. 1:149a-149d BW (nieuw) bevatte. Zie hierover A.J.M. Nuytinck, ‘Het nieuwe, door de Tweede Kamer aangenomen echtscheidingsrecht: de Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding’, *WPNR* 2007/6722, p. 739-745, in het bijzonder punt 2, getiteld ‘Voorlopig geen administratieve echtscheiding’.

⁵ Inhoudelijk is deze redactie juist, maar taalkundig is zij minder fraai, omdat in de nieuwe schakelbepaling tweemaal de passage ‘met uitzondering van’ voorkomt. Dit is onvermijdelijk, omdat de art. 1:92a en 99 lid 1, onder c, en leden 2-4 (voor zover deze leden betrekking hebben op scheiding van tafel en bed), alsmede art. 1:142 lid 1, onder c, en lid 2 (voor zover dit lid betrekking heeft op scheiding van tafel en bed) BW nu eenmaal moeten worden uitgeschakeld in geval van een geregistreerd partnerschap.

⁶ Zie hierover A.J.M. Nuytinck, ‘Huwelijk en geregistreerd partnerschap groeien steeds verder naar elkaar toe’, *WPNR* 2011/6910, p. 1001-1007 en eerder al idem, ‘Het geregistreerd partnerschap wordt niet afgeschaft. Jammer, een gemiste kans!’, *WPNR* 2008/6751, p. 306-312.

De verplichte scheidingsovereenkomst verdwijnt in geval van scheiden zonder rechter. Zij is thans nog voorgeschreven bij de beëindiging van het geregistreerd partnerschap met wederzijds goedvinden, zij het niet op straffe van nietigheid, en betreft onderwerpen als partneralimentatie, huur van woonruimte en gebruik van woning en inboedel, verdeling en verrekening, alsmede pensioenverevening (art. 1:80d lid 1, tweede volzin, aanhef en onder a-d, BW). De staatssecretaris gaat vrij uitvoerig in op de situatie van een ‘*Verplichte overeenkomst*’ en de situatie van ‘*Geen verplichte overeenkomst*’ en weegt daarbij de voor- en nadelen van beide situaties tegen elkaar af. Uiteindelijk komt hij tot de conclusie dat een scheidingsovereenkomst niet verplicht moet zijn.⁷ Ik ben het met hem eens, maar ik voeg hieraan wél toe dat partijen er in de praktijk verstandig aan doen om alleen te kiezen voor scheiden bij de ambtenaar van de burgerlijke stand in geval van weinig of geen vermogen. Bij complexe vermogenssituaties, ingewikkelde huwelijkse voorwaarden of partnerschapsvoorwaarden, al dan niet met hypotheek belaste onroerende zaken, waaronder begrepen de echtelijke woning, een of meerdere auto’s, effecten of andere beleggingen, levensverzekerings- en lijfrentepolissen, aanwezigheid van ondernemingsvermogen enz.⁸ lijkt het mij verstandig – ook al zijn partijen het in eerste instantie eens over de (wijze van de) verdeling en/of de verrekening van het vermogen – dat zij blijven kiezen voor scheiden via de rechter, omdat er dan een advocaat aan te pas komt, die goed juridisch advies kan geven. Ook de notaris kan hier uiteraard nuttig werk in de vorm van advisering blijven verrichten, ondanks het feit dat de figuur van de echtscheidingsnotaris niet in de wet is opgenomen.⁹ De mediator kan eveneens zijn diensten bewijzen, ook als er geen sprake is van een gerechtelijke echtscheidingsprocedure (art. 818 lid 2 Rv). Bovendien mist men in geval van scheiden zonder rechter de executoriale kracht van de grosse van de rechterlijke uitspraak, waarin te executeren onderdelen van de scheidingsovereenkomst kunnen worden opgenomen (art. 430 jo. art. 819 Rv), alsmede door de rechter te treffen nevenvoorzieningen in de zin van (art. 828 jo.) art. 827 Rv. Men moet het belang van de executoriale kracht en van de nevenvoorzieningen voor de rechtspraktijk bepaald niet onderschatten.

b. Wijzigingen huwelijksvermogensrecht

Wat het huwelijksvermogensrecht betreft, worden alleen de art. 1:99 en 142 BW betreffende ontbinding van de gemeenschap en finale verrekenbedingen gewijzigd. In art. 1:99 lid 1, onder b, BW moet de passage ‘in geval van beëindiging van het huwelijk door echtscheiding of ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de rechter’ uiteraard worden gevolgd door de woorden ‘of de ambtenaar van de burgerlijke stand’. Concreet betekent dit dat, indien

⁷ Concept-memoriet van toelichting, p. 3-6, punt 3, getiteld ‘Echtscheidingsovereenkomst’. In geval van een geregistreerd partnerschap moet men hiervoor uiteraard lezen: overeenkomst inzake ontbinding van het geregistreerd partnerschap.

⁸ Ook de staatssecretaris noemt deze belangrijke vermogensbestanddelen in de concept-memoriet van toelichting, p. 4.

⁹ De Eerste Kamer heeft wetsvoorstel 31 714 ter introductie van de echtscheidingsnotaris op 22 november 2011 verworpen. Het wetsvoorstel strekte tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met verlening aan de notaris van bevoegdheden in verband met gemeenschappelijke verzoeken tot echtscheiding en tot ontbinding van een geregistreerd partnerschap. Zie *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 2 (voorstel van wet van 24 september 2008), waarover A.J.M. Nuytinck, ‘Daar is hij dan: de echtscheidingsnotaris!’, *WPNR* 2008/6775, p. 863-865, waaraan ik nu kan toevoegen: ‘Daar was hij dus niet!’.

de echtscheiding of ontbinding van het geregistreerd partnerschap aan de ambtenaar van de burgerlijke stand wordt verzocht, de huwelijks- of partnerschapsgemeenschap wordt ontbonden op het tijdstip van indiening van het scheidingsverzoek bij de ambtenaar van de burgerlijke stand.¹⁰ Theoretisch kan onmiddellijk daarna de ontbonden gemeenschap worden verdeeld en niet – zoals de staatssecretaris ten onrechte opmerkt¹¹ – pas op het tijdstip van totstandkoming van de echtscheiding of ontbinding van het geregistreerd partnerschap. Dit zou dan namelijk pas het tijdstip zijn waarop de uitspraak van de ambtenaar van de burgerlijke stand is ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand op grond van (art. 1:80b jo.) art. 1:150a lid 5, eerste volzin, BW (nieuw), waarover meer hierna onder c, en dat is toch echt niet het geval. In de praktijk zal men overigens, naar ik verwacht, niet eerder tot verdeling van de ontbonden huwelijks- of partnerschapsgemeenschap overgaan dan nadat de echtgenoten of geregistreerde partners elkaar daadwerkelijk ten overstaan van de ambtenaar van de burgerlijke stand het ‘neewoord’ hebben gegeven.

Art. 1:99 lid 1, onder e, BW betreffende de beëindiging van het geregistreerd partnerschap met wederzijds goedvinden moet uiteraard vervallen, waardoor de onderdelen f en g kunnen worden verletterd tot e en f, hetgeen dan ook geschiedt. Om dezelfde reden – schrapping van de beëindiging van het geregistreerd partnerschap met wederzijds goedvinden – wordt ook art. 1:99 lid 2 BW gewijzigd.

Verheugd ben ik vanzelfsprekend over het feit dat in art. 1:99 lid 3 BW (nieuw) dan toch eindelijk het foute woord ‘herleven’ wordt vervangen door de passage ‘worden alle gevolgen van de gemeenschap geacht steeds te hebben bestaan’, waarvoor ik eerder (in de woorden van de staatssecretaris) een lans brak.¹² Een soortgelijke correctie treft men aan in de art. 1:166, eerste volzin, en 176 lid 2, eerste volzin, BW (nieuw). Ik vind het jammer dat niet tevens van de gelegenheid is gebruikgemaakt om de inschrijving van het scheidingsverzoek in het huwelijksgoederenregister constitutief in plaats van facultatief te doen zijn, dus net zoals in de art. 1:173 lid 1 en 176 lid 1 BW in geval van (verzoening na) scheiding van tafel en bed, maar men kan niet alles hebben. De staatssecretaris heeft mijn aanbeveling niet overgenomen teneinde de echtscheidingsprocedure niet te compliceren.¹³ Wel is hij helaas, gelet op het vervallen van de verplichte scheidingsovereenkomst, vergeten de in art. 1:99 lid 3, laatste volzin, BW (nieuw) nog steeds voorkomende woorden ‘of de overeenkomst’ te schrappen, maar deze omissie kan hij herstellen ter gelegenheid van de indiening van het definitieve wetsvoorstel bij de Tweede Kamer.

De wijziging van art. 1:142 BW hangt samen met de schrapping van de beëindiging van het geregistreerd partnerschap met wederzijds goedvinden, zodat in art. 1:142 lid 1 BW (nieuw) onderdeel e vervalt onder verlettering van de onderdelen f, g en h tot e, f en g, terwijl in art. 1:142 lid 2 BW (nieuw) ‘f’ wordt vervangen door ‘e’.

c. Wijzigingen echtscheidingsrecht

¹⁰ Aldus ook de staatssecretaris in de concept-memoriet van toelichting, p. 5.

¹¹ Concept-memoriet van toelichting, p. 5.

¹² Concept-memoriet van toelichting, p. 9 en A.J.M. Nuytinck, ‘Moet art. 1:99 BW op de schop?’, *WPNR* 2013/6975, p. 383-388. Zie ook idem, ‘Datum en tijdstip indiening echtscheidingsverzoek’, *WPNR* 2013/6984, p. 589-590.

¹³ Concept-memoriet van toelichting, p. 9-10.

De kern van de wetswijziging treft men aan in de art. 1:150 en 150a BW (nieuw).¹⁴ Er wordt in art. 1:150 BW (nieuw) onderscheid gemaakt tussen echtscheiding op eenzijdig verzoek en op gemeenschappelijk verzoek bij de rechter enerzijds en echtscheiding op gemeenschappelijk verzoek bij de ambtenaar van de burgerlijke stand anderzijds. Echtscheiding op eenzijdig verzoek bij de ambtenaar van de burgerlijke stand behoort uiteraard niet tot de mogelijkheden, omdat scheiden zonder rechter wilsovereenstemming tussen de aanstaande ex-echtgenoten vereist (wat ik hierboven al heb genoemd: elkaar het ‘neewoord’ geven).

Art. 1:150 lid 1 BW (nieuw) is gelijkkluidend aan het bestaande art. 1:150 BW, met dien verstande dat de twee woorden ‘wordt uitgesproken’ worden vervangen door de passage ‘wordt door de rechter uitgesproken’.

Art. 1:150 lid 2 BW (nieuw) bepaalt dat de echtscheiding onverminderd art. 1:150 lid 1 BW (nieuw) op gemeenschappelijk verzoek tevens kan worden uitgesproken door de ambtenaar van de burgerlijke stand overeenkomstig het bepaalde in art. 1:150a BW (nieuw). Dit betekent dat, mochten de aanstaande ex-echtgenoten het uiteindelijk toch niet met elkaar eens worden of anderszins conflicten tussen hen ontstaan, zij altijd kunnen terugvallen op de echtscheidingsprocedure via de rechter.

Op grond van art. 1:150 lid 3 BW (nieuw) is art. 1:150 lid 2 BW (nieuw) niet van toepassing indien de echtgenoten:

- a. al dan niet gezamenlijk het gezag uitoefenen over een of meer van hun gezamenlijke kinderen;
- b. ingevolge art. 1:253sa of 253t BW het gezag gezamenlijk uitoefenen over een of meer kinderen.

Deze bepaling komt overeen met de bestaande art. 1:80c lid 3 BW en 815 lid 2 Rv. Een en ander hangt uiteraard samen met de verplichting van de aanstaande ex-echtgenoten of aanstaande ex-geregistreerde partners om in geval van aanwezigheid van minderjarige kinderen een ouderschapsplan aan de rechter over te leggen op grond van (art. 828 jo.) art. 815 Rv. In dat geval is scheiden zonder rechter via de ambtenaar van de burgerlijke stand dus niet mogelijk.

Art. 1:150a BW (nieuw) werkt het scheiden via de ambtenaar van de burgerlijke stand verder uit. Ik behandel de belangrijkste leden van dit nieuwe artikel.

Op grond van art. 1:150a lid 1 BW (nieuw) dienen zij die hun huwelijk door de ambtenaar van de burgerlijke stand door echtscheiding willen doen ontbinden, het verzoek daartoe in bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van de woonplaats van één der echtgenoten. Wanneer beide echtgenoten buiten Nederland woonplaats hebben, wordt het verzoek ingediend bij de ambtenaar van de burgerlijke stand in 's-Gravenhage.

Art. 1:150a lid 3 BW (nieuw) regelt een soort incubatieperiode van twee weken: de beslissing tot het uitspreken van de echtscheiding wordt genomen door de ambtenaar van de burgerlijke stand bij wie het verzoek tot echtscheiding is ingediend, en niet voor de veertiende dag na de datum waarop het verzoek tot echtscheiding bij hem is ingediend. De staatssecretaris heeft

¹⁴ In het hierna volgende spreek ik alleen over echtscheiding, maar hieronder begrijp ik uiteraard ontbinding van het geregistreerd partnerschap, gelet op de in het concept-wetsvoorstel uitgebreide schakelbepaling van art. 1:80b BW (nieuw), waarin ook wordt verwezen naar titel 1.9 BW, waartoe de art. 1:150 en 150a BW (nieuw) behoren.

omwille van de eenvoud van de procedure en de overzichtelijkheid van de vereisten voor met name de burger aansluiting gezocht bij de termijn die wettelijk is bepaald tussen het moment van huwelijksaangifte en de huwelijksvoltrekking, zoals bepaald in art. 1:62 lid 1 BW.¹⁵

Weliswaar verdwijnt de huwelijksaangifte (ondertrouw) binnenkort uit de wet op grond van de Wet elektronische dienstverlening burgerlijke stand,¹⁶ maar laatstgenoemde bepaling blijft in gewijzigde vorm gehandhaafd: het huwelijk mag niet worden voltrokken vóór de veertiende dag na de datum waarop het voornemen om in het huwelijk te treden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand kenbaar is gemaakt; zie art. 1:62 lid 1 BW (nieuw).¹⁷

Het ‘neewoord’ is vereist op grond van art. 1:150a lid 4 BW (nieuw): alvorens de beslissing wordt genomen – bedoeld is uiteraard de beslissing van de ambtenaar van de burgerlijke stand tot het uitspreken van de echtscheiding als bedoeld in het vorige lid – verklaren de echtgenoten tezamen, in persoon, ten overstaan van de ambtenaar van de burgerlijke stand dat hun huwelijk duurzaam is ontworcht en dat zij het wensen te beëindigen. Nadat de ambtenaar heeft vastgesteld dat aan de wettelijke vereisten voor echtscheiding is voldaan, spreekt hij de echtscheiding uit en maakt hij daarvan een akte op. Deze bepaling is ook vanuit internationaalrechtelijk standpunt bezien van groot belang, omdat een aldus tot stand gekomen echtscheiding – de ambtenaar van de burgerlijke stand constateert op grond van de door de wet uitdrukkelijk aan hem toegekende bevoegdheid dat aan de wettelijke vereisten voor echtscheiding is voldaan, spreekt vervolgens de echtscheiding uit en maakt ten slotte daarvan een akte op – onder de materiële werking van de Verordening Brussel IIbis¹⁸ valt.¹⁹ Bovendien kan de ambtenaar van de burgerlijke stand worden beschouwd als een ‘gerecht’ in de zin van art. 2, aanhef en onder 1, Verordening Brussel IIbis, te weten: alle autoriteiten in de lidstaten die bevoegd zijn ter zake van de aangelegenheden die overeenkomstig art. 1 binnen het toepassingsgebied van deze verordening vallen (waaronder op grond van laatstgenoemd artikel echtscheiding is begrepen). Voor de algemene bevoegdheidsregeling van art. 3 Verordening Brussel IIbis betekent dit dat, nu het om een gemeenschappelijk verzoek gaat, de ambtenaar van de burgerlijke stand bevoegd is in het geval dat een van de echtgenoten gewone verblijfplaats in Nederland heeft of beide echtgenoten (mede) de Nederlandse nationaliteit bezitten.

Blijkens art. 1:150a lid 5, eerste volzin, BW (nieuw) komt de echtscheiding tot stand door inschrijving van de echtscheidingsakte in overeenstemming met art. 1:20a lid 2 BW (nieuw). Concreet betekent dit laatste dat de zogenaamde ‘latere vermelding’ (dus die van de echtscheiding of van de ontbinding van het geregistreerd partnerschap) wordt toegevoegd aan de huwelijksakte dan wel aan de akte van registratie van een partnerschap van de betrokken personen.²⁰

¹⁵ Concept-memorie van toelichting, p. 11.

¹⁶ *Kamerstukken I* 2010/11, 32 444, A (gewijzigd voorstel van wet van 21 juni 2011), p. 4, onderdeel L, op grond waarvan art. 1:43 BW betreffende de huwelijksaangifte vervalt.

¹⁷ *Kamerstukken I* 2010/11, 32 444, A, p. 7, onderdeel X. De staatssecretaris spreekt in de concept-memorie van toelichting, p. 11, abusievelijk over art. 1:61 lid 1 BW, hetgeen uiteraard art. 1:62 lid 1 BW moet zijn.

¹⁸ Verordening (EG) nr. 2201/2003 van de Raad van de Europese Unie van 27 november 2003 betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1347/2000 (*PbEU* 2003, L 338).

¹⁹ Aldus de Staatscommissie voor het internationaal privaatrecht blijkens haar advies van 22 juni 2013. Zie de concept-memorie van toelichting, p. 6-7, punt 4, getiteld ‘Erkenning van echtscheiding in buitenland’.

²⁰ Concept-memorie van toelichting, p. 11-12.

Wanneer de echtscheiding niet binnen een jaar, te rekenen van de datum waarop het echtscheidingsverzoek bij de ambtenaar van de burgerlijke stand is ingediend, tot stand is gekomen, wordt de echtscheiding op grond van art. 1:150a lid 7 BW (nieuw) niet door de ambtenaar van de burgerlijke stand uitgesproken voordat een nieuw verzoek is ingediend. Art. 1:99 lid 3 BW (nieuw)²¹ is van overeenkomstige toepassing op het oorspronkelijke verzoek.²² Ik vraag mij nog af hoe het zit als de ambtenaar van de burgerlijke stand, nadat hij de echtscheiding heeft uitgesproken en daarvan een akte heeft opgemaakt, deze akte niet op de door de wet voorgeschreven wijze inschrijft. Ik geef toe dat dit een vrij theoretische casus is, maar toch zou dit geval zich in de praktijk kunnen voordoen. Moet in zo'n geval art. 1:163 lid 3 BW betreffende de rechterlijke beschikking analogisch worden toegepast? Dit zou betekenen dat, indien de ambtenaar van de burgerlijke stand de echtscheidingsakte niet heeft ingeschreven uiterlijk zes maanden na de dag waarop hij de echtscheiding heeft uitgesproken, de uitspraak haar kracht verliest. Dit is een ander geval dan het in art. 1:150a lid 7 BW (nieuw) bedoelde geval, omdat in laatstgenoemde bepaling nog geen uitspraak is gedaan en in mijn casus wél. Ik weet het antwoord op deze vraag niet en ik hoop dat de staatssecretaris zich hierover uitspreekt in de definitieve memorie van toelichting. Ten slotte moet ook art. 1:169 lid 1 BW worden gewijzigd. Deze bepaling houdt in dat scheiding van tafel en bed kan worden verzocht op dezelfde grond en op dezelfde wijze als echtscheiding. Zonder wetswijziging zou dan in de toekomst scheiding van tafel en bed ook aan de ambtenaar van de burgerlijke stand kunnen worden verzocht, hetgeen natuurlijk niet de bedoeling is. Daarom bepaalt het concept-wetsvoorstel terecht dat scheiding van tafel en bed alleen aan de rechter kan worden verzocht.

3. Conclusie

Scheiden zonder rechter via de ambtenaar van de burgerlijke stand voorziet ongetwijfeld in een maatschappelijke behoefte. Ik ben hiervan ook geen tegenstander, integendeel,²³ maar ik wil wél waarschuwen voor te veel euforie bij de burger wegens besparing van tijd en geld. In geval van complexe vermogenssituaties verdient scheiden via de rechter naar mijn mening nog steeds de voorkeur boven het thans gepresenteerde novum, mede vanwege de verplichte inschakeling van een deskundige, te weten de advocaat, en vanwege de grote voordelen van de executoriale kracht van de grosse van de rechterlijke uitspraak en van de mogelijkheid om aan de rechter nevenvoorzieningen te verzoeken.

Hopelijk geeft de staatssecretaris ter gelegenheid van de indiening van het definitieve wetsvoorstel bij de Tweede Kamer in de definitieve memorie van toelichting ook nog even antwoord op de vraag of art. 1:163 lid 3 BW betreffende de rechterlijke beschikking analogisch van toepassing is op de uitspraak van de ambtenaar van de burgerlijke stand.

²¹ Zie hierboven onder b bij de behandeling van de wijzigingen in het huwelijksvermogensrecht.

²² Concept-memorie van toelichting, p. 12.

²³ Zie in het bijzonder mijn in voetnoot 2 genoemde publicaties.